

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
родитеља и име
Датум и место рођења

Вељковић (Миливоје) Бојан
28.12.1965. год. Варварин, Р. Србија

Основне студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Психологија
Дипломирани психолог
1985.
1991.
9,2.

Магистер студије, магистарске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена
Научна област
Наслов завршног рада

Докторске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Година уписа
Остварен број ЕСПБ бодова
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Психологија
2013.
120
9,8

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске
дисертације
Име и презиме ментора,
звање
Број и датум добијања
сагласности за тему
докторске дисертације

„Психолошки корелати преферираног стила руковођења: временска перспектива, перципирани стрес, механизми превладавања и самосвалуација задовољства животом“
Др Зорица Марковић, ванредни професор, у пензији
8/18-01-002/17-020, 27.03.2017.

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна
Број поглава
Број слика (шема, графика)
Број табела
Број прилога

140
7 (Увод, Теоријска разматрања, Метод, Резултати, Дискусија, Закључак, Литература)
4
85
2

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Veljković, B. (2017). Povezanost okupacionog stresa i mentalnog zdravlja u populaciji policajaca: metaanaliza, <i>Primenjena psihologija</i>, Vol. 10, br. 1, str. 63-80, doi: 10.19090/pp.2017.1.63-80</p> <p>Ова метааналитичка студија спроведена је са циљем квантитативног интегрисања налаза добијених у појединачним студијама које су се бавиле утврђивањем односа између окупационог стреса и менталног здравља у популацији полицајаца. Студије укључене у метаанализу јесу квантитативне корелационе студије на енглеском језику, објављене у научним часописима у последњих 15 година. У метаанализу је укључено 10 радова, са 10 студија и 4180 испитаника који припадају популацији полицијских службеника. Просечна пондерисана корелација, изражена Пирсоновим коефицијентом корелације износи 0.37 и може се окарактерисати као умерена. Такође, утврђен је модераторски ефекат периода објављивања студија и импакт фактора часописа у коме је студија објављена, с тим што није добијена значајна интеракција ова два модератора. С обзиром на одређена ограничења, процењену величину ефекта у популацији би требало схватити као прелиминарну.</p>	M24
2	<p>Veljković, B. (2018). Recognition of facial micro expressions of emotions depending on the professional orientation, satisfaction with life and social background of students, <i>Teme, rad prihvaćen za objavljivanje, potvrda br. 5/00-72-001/18-013, od 19.03.2018.god.</i></p> <p>Циљ овог истраживања је био да се испита да ли постоји разлика у успешности опажања микрофацијалних експресија примарних емоција код студената у зависности од њихов епрофесионалне усмерености, социјалног порекла и самопроцене задовољства животом. Као инструменти су коришћени компјутерски програм за испитивање способности опажања примарних емоција на основу микроекспресије лица и SWLS-скала задовољства животом. Резултати су показали да постоји повезаност самопроцене задовољства сопственим животом и тачности опажања микрофацијалних експресија примарних емоција. Нема разлике у успешности опажања микрофацијалних експресија примарних емоција између студената из села и из града. Такође, нема разлике у успешности између подузорака студената различитог професионалног усмерења.</p>	M24
3	<p>Вељковић, Б. (2014). Стрес на раду- неопходност квалитетне процене ризика и креирања стратегија превенције за запослене у Министарству унутрашњих послова Републике Србије, <i>Безбедност</i>, Бр.2, стр.157-172.</p> <p>Рад третира стрес на раду као специфичну врсту стреса чији је образац емоционалних, когнитивних, бихејвиоралних и физиолошких реакција организма настао као одговор на акумулирајући утицај фактора стреса - стресора на радном месту, током дужег времена. Фактори стреса значајно утичу на радну способност и појаву несклада између способности запосленог, његових потреба и могућности и захтева које радно место пред њега поставља. У случају неуспешног суочавања са стресом на раду могућа је појава низа негативних учинака, од неприлагођеног понашања до психичких тегоба или телесних болести. Зато је важно да одговарајуће стручне службе и руководиоци у организацијама на време изврше идентификацију фактора стреса на раду, процену ризика и могућих импликација и креирање индивидуалних и организационих стратегија за превенцију стреса на раду. Резултати указују да процес управљања стресом све више постаје један од кључних фактора успешног руковођења и укупне продуктивности у организацијама, као и очувања здравих међуљудских.</p>	M52
4	<p>Вељковић, Б. (2016). Посттрауматски стресни поремећај; теоријски приступи и неуробиолошка основа, <i>Узданица</i>, Бр. 1, год. XIII, стр. 99-110</p> <p>Рад се бави посттрауматским стресним поремећајем (ПТСП), као психолошком реакцијом на искуство трауматског доживљаја са релативно карактеристичном клиничком сликом. ПТСП јесте актуелна ознака концепта који је описиван много пута раније кроз историју, под другим називима. Психолошка дисфункција и неуробиолошка дисрегулација праћене симптомима интрузије (наметања), симптомима избегавања и појачане побуђености, чине оквир овог психобиолошког поремећаја. Реаговање у</p>	M52

стресним и трауматским ситуацијама условљено је свеукупном организацијом личности која укључује неурофизиолошку, когнитивну и афективну компоненту. Међудејства психе, нервног, ендокриног и имунолошког система саставни су елементи опште адаптивне реакције - одговора организма на стресор и трауматски догађај. У закључку рада констатује се да је доживљај трауме, услед интерперсоналних разлика у неуропсихолошкој конституцији, високоперсонализован процес.

Вељковић, Б. (2016). Интервенције у кризи- помоћ жртвама и помагачима кроз психолошку интеграцију трауме, *Годишњак за психологију*, Вол. 12, Бр. 14.,131-150.

Рад описује тешка трауматска искуства која могу код људи узроковати упадање у кризу као специфично стање карактерисано осећањем беспомоћности, когнитивне дезорганизације и измењеног понашања, као и различите моделе интервенција у кризи. Интензитет и опсег трауме, уз персонализованост реакције појединца, одређују да ли ће се код особе развити ПТСП (посттрауматски стресни поремећај). Различити модели интервенција у кризи омогућавају реуспостављање контроле, психолошке равнотеже и функционалности појединца како би се превенирао развој ПТСП-а код жртава трауме али и код помагача који доживљавају посредну трауматизацију. Полемика о стварној неопходности и успешности психолошких интервенција у кризи указала је на потребу емпиријских валидација протокола кризних интервенција и унапређење програма евалуације процедура.

M53

Вељковић, Б., Стојилковић, А. (2014) Емпатија, анксиозност и процена извора стреса код полицијских службеника, *Научни скуп са међународним учешћем Наука и савремени универзитет* 4, 15. и 16. новембар 2013. Филозофски факултет, Ниш, Књига сажетак. ISBN 978-86-7379-350-4.

Предмет овог истраживања био је утврђивање разлика у повезаности емпатије, анксиозности и процени организацијских извора стреса код запослених који раде на полицијским и не-полицијским, административним и другим пословима. Укупан узорак је бројао 82 испитаника, а од инструмената коришћени су Индекс интерперсоналне реактивности (IRI), Упитник о општој анксиозности (STAI-2) и Упитник организацијских извора стреса код полицијских службеника (Organizational Police Stress Questionnaire PSQ-Org., McCreary and Thompson, 2006.) Резултати су показали да статистички значајна разлика између подузорака постоји једино у степену изражености емпатијске брижности, односно то је способност којом се у већој мери одликују запослени на неполицијским пословима.

M34

Veljković, B., Marković, Z. (2017). Time perspective as predictor of perceived stress among managers. *Naučno stručni skup Dani primenjene psihologije (DPP)*, Filozofski fakultet, Niš, (oralna prezentacija).

Циљ истраживања био је утврђивање односа димензија временских перспектива и перципираног стреса код руководиоца са стажом руковођења од једне до три навршене године. Основна претпоставка од које смо кренули јесте да су димензије временске перспективе истраживачки потврђени корелати бројних психичких функција, те могу бити и корелати перципираног стреса. Стога је постављена хипотеза да су димензије временске перспективе значајни предиктори перципираног стреса код руководиоца.

Истраживање је спроведено на узорку од 92 руководиоца оба пола (37,0% мушкараца и 63,0% жена). Претпоставка за оправданост узорка је да руководиоци почетници доживљавају већи број стимулуса из околине као стресоре. Добијен је значајан регресиони модел који објашњава 17,6% варијансе у перцепцији стреса код руководиоца. Као једини самостално значајан предиктор из групе димензија временских перспектива издвојила се будућност ($\beta = 0,416$). Руководиоци који су окренути ка будућности имају више скорове на опаженом стресу. Резултати су потврдили полазну претпоставку о предикторској моћи димензија временских перспектива у предвиђању интензитета перципираног стреса.

M34

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Кандидат је током докторских студија положио све програмом предвиђене испите, такође успешно је одбранио нацрт истраживања пред Наставно научним већем департамана за психологију. Кандидат је објавио два рада у научним часописима категорије М24, два рада у часописима категорије М52, као и један рад у часопису категорије М53, а учествовао је са својим радовима и на научно-стручним скуповима (НИСУН, 2014, ДПП, 2017, Конгрес психолога 2017). У својим научним радовима кандидат се бавио варијаблама од којих су неке присутне и у истраживању за докторску дисертацију (перципирани стрес, задовољство животом), а на научно стручном скупу представио је рад који је повезан са истраживањем за докторску дисертацију и испитује повезаност варијабли временске перспективе и перципираног стреса код руководиоца. Због свега наведеног сматрам да кандидат испуњава услове за одбрану докторске дисертације.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Истраживање и рад на докторској тези кандидата Бојана Вељковића усмерени су на проблеме психологије рада, организационог понашања, специфичније, на истраживање психолошких корелата преферираног стила руковођења организацијама. У свом докторском истраживању, кандидат проучава постојеће релације између преференције одређеног стила руковођења и варијабли које раније, као група психолошких фактора, нису довођене у везу са преференцијом стила руковођења. Прецизније, ово истраживање се бави испитивањем повезаности преферираног стила руковођења са доминантном временском перспективом, перципираним стресом, механизмима превладавања стреса и самоевалуацијом задовољства животом. Садржај докторске дисертације је изложен на 140 страна и подељен је на седам делова: *Увод*, *Теоријска разматрања*, *Метод*, *Резултати истраживања*, *Дискусија*, *Закључак* и *Литература*. Рад садржи и два прилога са списковима 85 табела и 4 слике, као и попис 153 библиографске јединице. Као што је наведено, у докторској дисертацији се могу издвојити следеће целине:

Увод (7-13)

Наглашавајући повезаност руковођења и успешности функционисања организације, кандидат у уводном делу ставља акценат на потребу очувања и сталног унапређивања компетитивности руководиоца у савременим условима функционисања организација који су карактерисани убрзаном динамиком и деловањем великог броја стресогених фактора из социјалног окружења. Такође, сажето су представљене неке од најпознатијих дефиниција феномена руковођења, које својим обухватом и мултидисциплинарношћу могу да укажу на сву његову сложеност и значај. Кандидат у уводном делу даје и приказ резултата бројних претходних истраживања повезаности руковођења са другим варијаблама, на шта се надовезује констатацијом да је неопходно уводити нове варијабле у поље мултидисциплинарног истраживања овог комплексног феномена јер још увек нема ни приближног консезуса истраживача кад је у питању оптимални склоп карактеристика руководиоца који би могао бити предиктиван за његову успешност у различитим ситуацијама. Језгровит и квалитетно конципиран уводни део указује и на изворе мотивације кандидата за бављењем темом руковођења, а представљени резултати и приказ претходних истраживања представљају квалитетну основу на коју се надовезују наредни делови дисертације.

Теоријска разматрања (14-53)

Део под називом *Теоријска разматрања*, представља веома информативан, добро утемељен теоријски оквир у коме се подробно приказују кључни феномени истраживања, као и њихове интеракције. Чини га неколико тематских целина које се односе на приказ теорија вођства и руковођења и типологију стилова руковођења, а затим и осталих конструката који су обухваћени истраживањем; временске перспективе, перципираног стреса, механизма превладавања стреса и задовољства животом. То даје одличну основу за постављање проблема и разумевање важности истраживања одабране теме. Следећи релевантну литературу, кандидат успева да све наведене конструкте доведе у контекст руковођења. Полазећи од констатације да је савремено организационо окружење у знатној мери различито у односу на оно од пре неколико деценија, да га карактерише пре свега убрзани, веома динамичан развој информационих технологија и све јачи утицај бројних стресора из социјалног окружења, јасно је да је и улога савременог руководиоца у организацији све комплекснија и захтевнија. Руковођење уопште, као и ефикасност појединих стилова руковођења, постају све чешће предмет интердисциплинарних истраживања, па кандидат наводи потребу увођења нових психолошких варијабли у поље истраживања сложеног феномена руковођења. Кандидат најпре разматра неке од познатијих теорија вођства и руковођења у којима је фокус био искључиво, или бар доминантно, на особинама руководиоца (Стогдилова теорија црта, Кацова теорија вештина, итд), а затим приказује и прелаз, развој теорија руковођења произашлих

из истраживања усмерених и на друге чланове организација, не само на руководиоце (нпр. *LMX-Leader member exchange* теорија). Посебан нагласак у овом делу рада кандидат ставља на интегративни приступ у градњи теорија руковођења, истичући значај динамичке интеракције особина руководиоца, особина извршилаца, карактеристика задатка и укупног контекста у ком се руковођење одвија. Следи представљање теорија руковођења, а кандидат се са посебним акцентом бави контингентним моделом руковођења који истиче 3 компоненте које детерминишу стил руковођења: карактеристике руководиоца, карактеристике следбеника и карактеристике ситуације. Акцентовање контингентних теорија руковођења у овом делу је оправдано, а наставља се и у другом делу *Теоријског разматрања* који се односи на типологију стилова руковођења, јер кандидат у својој дисертацији управо Фидлеров контингентни модел руковођења и његову LPC- меру преферираног стила руковођења користи као индикатор преферираног стила руковођења код испитаника који су учесници истраживања. Отварајући сегмент о типологији стилова руковођења, кандидат најпре даје приказ појединих дефиниција *стила руковођења*, операционализујући га као специфичне карактеристике понашања руководиоца у односу на остале елементе организације (Марковић, 2006) или као карактеристично понашање вође у групи (Франческо, 2003), а затим наставља представљањем неких од најпознатијих типологија стилова руковођења, као што су оне произашле из истраживања на Универзитетима Охајо и Мичиген, али и типологију Исака Адџеса и Фреда Фидлера. Кандидат констатује да, упркос разликама у методолошком приступу истраживањима и термилошким одредницама, ипак постоје извесне сагласности истраживача да генерално стилове руковођења можемо поделити на аутократске, демократске и мешовите, односно стил орјентисан на задатак и стил руковођења орјентисан на људе. Фидлеров контингентни модел (1987), који је узет за референтни теоријски оквир у истраживању за израду докторске дисертације кандидата Бојана Вељковића, говори о два стила руковођења: *пермисивном*, не директивном стилу руковођења орјентисаном на људе, и *директивном* стилу руковођења орјентисаном на задатак. Ефикасност одређеног стила руковођења зависи од односа руководиоца и сарадника, структуре задатка и моћи која проистиче из позиције руководиоца. Фидлер је у свом моделу описао 8 могућих комбинација наведених компоненти руковођења, а кандидат подвлачи и значај практичне примене Фидлеровог модела кроз указивање на правце промене ситуационих чинилаца у складу са стилем руковођења датог руководиоца. Објективан истраживачки приступ кандидата у раду огледа се кроз навођење истраживања која су својим резултатима поткрепила Фидлеров модел (истраживања Валумбе, Лавиера и Аволиа 2008.год.) али и оних која су га оспоравала (истраживања Врена и Воиха, 1994.).

У другом делу *Теоријског разматрања* кандидат говори о временским перспективама, стресу, механизмима превладавања стреса и задовољству животом, полазећи од образложења за укључивање ових конструката у поље истраживања руковођења. Он то поткрепљује тврдњом Херлигера и Слокума, наведеној у тексту Чизмићеве из 1995.год., да је неопходно у истраживања укључивати стално нове варијабле које могу допринети појашњењу сложеног феномена руковођења. Тако, говорећи о временској перспективи, кандидат даје приказ истраживања која су утврдила повезаност психолошке увремењености и људског понашања при раду, односно утицај временске перспективе на укупно организационо понашање, а претпоставку о повезаности временске перспективе и стилова руковођења базира на чињеници да руковођење свакако укључује когнитивне операције памћења грешака и успеха из прошлости, анализу садашњих околности и антиципацију проблема који се могу појавити у будућности. Говорећи даље о потврђеној повезаности стреса и руковођења, кандидат Бојан Вељковић наводи бројна савремена истраживања која својим резултатима то поткрепљују. Подвлачећи високоперсонализованост стресне реакције, он заправо индиректно говори о савременом био-психосоцијалном моделу стресне реакције, закључујући да је за савремен приступ руковођењу веома важно да руководиоци познају узроке, механизме и токове стресне реакције како би применили најадекватније механизме превладавања стреса. Кандидат подвлачи да реакција руководиоца на стресну ситуацију, односно примена одређеног механизма за превладавање стресне ситуације, значајно модерира однос између стресне ситуације и њених последица. Парадигма о стресној реакцији као високоперсонализованом процесу ставља у фокус индивидуалне разлике између руководиоца, укључујући и разлике у преферираном стилу руковођења, у подизању нивоа ефикасности руководиоца код превлађавања сложених ситуација. Механизми превладавања стреса код руководиоца манифестују се у начину на који они перципирају проблем, анализирају ситуацију и доносе закључке о активностима. Генерално, можемо говорити о три основне димензије превладавања: превладавање усмерено на проблем, усмерено на емоције, и превладавање усмерено на избегавање. Кандидат се критички односи према подели механизма превладавања на ефикасне и неефикасне, наводећи да и механизми превладавања усмерени на емоције, који се често карактеришу као мање ефикасни, у одређеним ситуацијама могу за руководиоца бити веома корисни јер укључују разумевање и прихватање туђих емоција, као и адекватно изражавање сопствених. На крају дела *Теоријског разматрања* кандидат

се осврће и на савремени психолошки конструкт самоевалуације задовољства сопственим животом, доводећи га у контекст са руковођењем, на начин да се задовољство животом руководиоца свакако рефлектује кроз бихејвиоралне аспекте његовог функционисања, укључујући свакако и преферирани стил руковођења. На тај начин кандидат заокружује свеобухватно и садржајно представљање теоријског оквира истраживања и даје квалитетну основу за представљање проблема, истраживачких питања и циљева сопственог истраживања.

Приказ методологије истраживања (54-63)

У оквиру одељка *Метод*, пре свега је представљен *проблем истраживања* : Идентификовање група психолошких фактора које би могле бити повезане са преферираним стилем руковођења.

Кандидат полази од констатације да бројна истраживања феномена руковођења и стилова руковођења ипак нису резултирала општим консензусом истраживача о кохерентним склоповима личних особина који су опредељујући у односу на преференцију стила руковођења. Међутим, неспорна је општа сагласност истраживача да личност руководиоца свакако јесте један од кључних фактора за објашњење сложеног феномена руковођења, па самим тим намеће се закључак да је логично и оправдано у поље истраживања преференције стилова руковођења уводити нове варијабле, чија повезаност са преферираним стилем руковођења није била предмет ранијих истраживања, попут временске перспективе, перципираног стреса, механизма превладавања стреса и самоевалуације задовољства животом. Кандидат свој проблем истраживања смешта у оквир савременог концепта управљања људским ресурсима и „инжињерингом посла“ у организацијама, наводећи да би утврђивање предиктивног модела у односу на преференцију стила руковођења могло значајно унапредити укупну ефикасност организације кроз оптимално усклађивање карактеристика руководиоца и ситуационих чинилаца.

Саопштени су *општи* и *специфични* циљеви истраживања. *Општи циљ* истраживања кандидат је артикулисао као утврђивање предикторске моћи варијабле временска перспектива, перципираног стреса, механизми превладавања стреса и задовољство животом, на критеријумску варијаблу преферирани стил руковођења.

Кандидат је навео и *6 специфичних циљева* истраживања: 1) идентификовати склопове психолошких конструката карактеристичне за поједине стилове руковођења, 2) утврдити утицај неких социодемографски варијабли на преференцију стила руковођења, 3) утврдити однос преферираних стила руковођења у организацијама државног и приватног својинског статуса, 4) утврдити однос између руководиоца и неруководилаца у односу на све испитиване конструкте, 5) испитати повезаност психолошких варијабли доминантна временска перспектива, перципирани стрес, механизми превладавања стреса и задовољство животом, и обележја социодемографског статуса на подзорку руководиоца, 6) испитати повезаност психолошких варијабли доминантна временска перспектива, перципирани стрес, механизми превладавања стреса и задовољство животом, и обележја социодемографског статуса на подзорку неруководилаца. Кандидат је представио *варијабле истраживања*: преферирани стил руковођења, временске перспективе, перципирани стрес, механизме превладавања стреса и задовољство животом. Затим следе подаци о *узорку* испитаника (845). У истраживање су били укључени испитаници са територије Републике Србије, и то из њених централних и јужних региона, као и из АП Војводине. Испитаници су били подељени у подзорке руководиоца и неруководилаца (извршилаца), у складу са циљевима истраживања и истраживачким питањима: Подзорак руководиоца је чинило 432 испитаника (51,1%), а подзорак неруководилаца чинило је 413 испитаника (48,9%) Подзорак руководиоца био је апсолутно уједначен по полу (216 мушкараца и 216 жена), док је у подзорку неруководилаца било више жена (252 испитанице, односно 61%). Кандидат наводи да се тежило што бољој структури узорка и да је то постигнуто уједначавањем подзорака руководиоца и извршилаца по броју испитаника, као и уједначавањем подзорка руководиоца по полу, али да апсолутно уједначавање подзорака по свим социодемографским обележјима ипак није било могуће. Поштујући методолошке захтеве кандидат наводи да су сви учесници у истраживању добровољно пристали на учествовање, као и да су били упознати са циљевима истраживања.

Описујући *поступак истраживања*, његов ток и начин реализације, кандидат говори о техничким детаљима спровођења истраживања, широком територијалном обухвату са ког је формиран узорак, као и начинима испуњавања строгих методолошких захтева као што је давање информативне сагласности испитаника за учествовање у истраживању, информисање испитаника о циљевима истраживања, итд..

У складу са експлоративном природом истраживања, кандидат наводи *основно* и *6 специфичних истраживачких питања*.

Основно истраживачко питање односи се на утврђивање прогностичке моћи варијабле истраживања и може се изразити у следећој форми: да ли је могуће предвидети преферирани стил

руковођења на основу изражености димензија временских перспектива, опажаја стреса, начина превазилажења стреса и субјективног задовољства животом?

Шест специфичних истраживачких питања дата су у следећој форми: 1) која група психолошких фактора описује руководиоце различитих стилова руковођења?, 2) да ли социо-демографски чиниоци могу одредити посебне стилове руковођења?, 3) да ли преферирани стил руковођења утиче на тенденцију ка раду у државним или приватним организацијама?, 4) који склопови психолошких фактора описују руководиоце у поређењу са нераководиоцима?, 5) каква је природа повезаности психолошких варијабли истраживања и социо-демографских обележја, на подзорку руководиоца?, 6) каква је природа повезаности психолошких варијабли истраживања и социо-демографских обележја, на подзорку нераководилаца?

Следи приказивање *статистичких техника за обраду података*. У истраживању су коришћени различити статистички поступци за обраду података, примерени постављеним циљевима и истраживачким питањима. Поузданост примењених психолошких инструмената изражена је Кронбаховим алфа коефицијентом. Од дескриптивних статистичких техника коришћена је аритметичка средина, стандардна девијација и варијанса. Повезаност варијабли утврђена је корелационим статистичким техникама. За проверу прогностичке моћи модела примењена је линеарна регресиона и логистичка регресиона анализа. За идентификовање група психолошких фактора коришћена је дискриминативна каноничка анализа.

Кандидат је детаљно представио *инструменте* које је користио у истраживању. Одређивање *доминантне временске перспективе* обављено је коришћењем српске адаптације оригиналног Зимбардовог упитника (Zimbardo Time Perspective Inventory, Zimbardo & Boyd, 1999). Упитник су адаптирале Костић и Недељковић (2013). За испитивање перципираног стреса употребљен је Коенов *упитник за перципирани стрес* (The Perceived Stress Scale, PSS-10, Cohen et al., 1983). За *Суочавање са стресним ситуацијама*, коришћен је CISS (Endler & Parker, 1990), тачније његова адаптација (Сорић & Пророковић, 2002). За процену *задовољства животом* коришћен је инструмент SWLS-Скала задовољства животом (Satisfaction With Life Scale, Diener et al., 1985). Зависна варијабла преферирани стил руковођења мерена је Фидлеровим тестом стилова руковођења преко LPC-мере (Least preferred coworker- најмање преферирани сарадник). Фидлеров тест је за српско говорно подручје прилагодио Чукић (Чукић, 2004)..

Резултати истраживања (64-97)

Резултати истраживања су приказани на 33 стране рада и смештени у 85 табела. Све табеле приказане у оквиру резултата истраживања праћене су адекватним насловима и текстуалним објашњењем добијених статистичких показатеља. *Резултати за основно истраживачко питање* приказани су кроз 24 табеле, док остале табеле представљају приказ резултата специфичних истраживачких питања. Пошто појединачна повезаност предикторских и критеријумске варијабли осим у једном случају, нису биле статистички значајне, кандидат је наставио са испитивањем интеракцијског ефекта предикторских варијабли применом вишеструке линеарне регресионе анализе на укупном узорку руководиоца (N=432), без обзира на дужину радног стажа на руководећој позицији. Добијен је модел који није статистички значајан и који објашњава 2,7% варијансе, па је овај резултат подвуктакао кандидата да проблемски разматра чињеницу да је подзорак руководиоца био веома хетероген по релевантном обележју, а то је *дужина радног стажа на позицији руководиоца*. Кандидат логичком квалитативном каузалном анализом, и уз узимање у обзир резултата претходних истраживања (Marković, 2006; Arvidsson et al., 2007; Knežević, 2016), закључује да у структури повезаности критеријумске и предикторских варијабли постоји *значајан модераторски утицај дужине стажа на руководећој позицији*, и одлучује да подзорак руководиоца у даљој статистичкој обради подели у пет категорија (до навршене 3 год. стажа руковођења, од навршених 3 до навршених 8 година стажа руковођења, од 8 до 12 година, од навршених 12 до навршених 16 година стажа руковођења, и категорија преко навршених 16 година стажа руковођења), и да у наставку обраде података спроведе пет регресионих анализа, на сваком подзорку руководиоца с обзиром на дужину стажа руковођења.

Генерално, у одговору на опште и специфична истраживачка питања, резултати указују да је одабраним психолошким конструктима могуће предвидети општу склоност ка руковођењу, тенденцију рада у државним или приватним организацијама, као и преференцију одређеног стила руковођења, уз значајан модераторски утицај дужине стажа на руководећој позицији. Због динамике развоја вештина управљања и руковођења, та повезаност и могућност предикције је најснажнија на подзорку руководиоца са стажом руковођења 12-16 година. Код руководиоца почетника (подзорак руководиоца до 3 године стажа руковођења), као и код оних који су достигли своје максимуме на руководећим позицијама

(подузорок преко 16 година стажа руковођења), утицај ове групе особина, представљених кроз предикторске варијабле, није доминантан.

Дискусија (98-117) У оквиру овог одељка дисертације кандидат је објективно и ваљано дискутовао добијене резултате. Дискусија главних резултата организована је према постављеним истраживачким питањима. Резултати истраживања кандидата Бојана Вељковића, обзиром да је у опису свог истраживања навео да је оно у својој суштини експлоративно, нису могли бити у класичном смислу дискутовани као *оčekивани* или *неоčekивани*, сагласни или супротни у односу на полазна истраживачка питања. У сваком случају кандидат наводи да интерпретација појединих резултата који су испод нивоа статистичке значајности, или су супротни у односу на резултате претходних истраживања, може бити логички-научно подједнако вредна за науку, на пример као саставни сегмент неке будуће мета-аналитичке студије која ће се бавити преференцијом стилова руковођења, или као акцентирање нових питања у вези сложеног феномена руковођења која могу бити полазиште за нека наредна истраживања. Кандидат у *Дискусији* појашњава да заједнички простор који обухватају варијабле истраживања, бројне повезаности различитог смера и интензитета, понекад могу створити и утисак контрадикторности и представљати тешкоћу код интерпретације јер личност реагује као интегритет и пројекција бројних фактора. Кандидат у *Дискусији* посебно указује да добијени резултати сугеришу да постоји специфични профили два типа руководиоца који се односи на испитиване особине личности, а личносни сложај психолошких фактора најдоминантнији је у периоду 12-16 година стажа руковођења, односно руководиоци су у том периоду најдоследнији у примени свог преферираног стила руковођења, подсећајући на доследност руководиоца у примени стила руковођења, о којој је говорио Фидлер. Следи тумачење кандидата да је могуће да развој управљачких вештина и укупно сазревање руководиоца, које подразумева реалније сагледавање ситуационих фактора и њихову квалитетнију когнитивну обраду, води ефективнијем понашању руководиоца које се управо у том периоду, 12-16 година стажа руковођења, препознаје као јасније дефинисан стил руковођења. Кандидат такође наводи да могуће алтернативно објашњење доследности примене стила руковођења у овом периоду можда лежи, поред психолошког склопа личности о којем је говорио Фидлер, и у ефективности одређеног стила руковођења.

Закључак(118-120) У закључку кандидат се укратко осврће на истраживање у целини, испуњеност постављених циљева истраживања, добијене резултате и њихове теоријске и практичне импликације. Такође, говори се критички и о могућим конфундирајућим, медијаторским и модераторским утицајима на варијабле истраживања на које би у будућим истраживањима феномена руковођења требало обратити пажњу.

Литература (120-129) листа од 153 референце на једанаест страна. Референце на енглеском језику: 107; референце на српском и хрватском језику: 46. У складу са савременим методолошким захтевима писања научних радова, све побројане референце заступљене су у тексту докторске дисертације.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Докторска дисертација кандидата Бојана Вељковића урађена је у складу са образложењем при пријави теме и представља вредан и добро организован научни текст који у потпуности и објективно приказује спроведено истраживање. Теза је посвећена испитивању нових облика повезаности преферираног стила руковођења са савременим психолошким конструктима. Кандидат је у пријави теме навео да је циљ ове експлоративне студије да попуни неке од празнина у истраживању стилова руковођења и да у постојеће теоријске моделе уведе нове механизме повезаности који би допринели објашњењу комплексног феномена руковођења организацијама. Доминантна временска перспектива, индивидуалност у опажању и начину превазилажења стреса, као и евалуација задовољства сопственим животом, представљају групу психолошких конструката чија повезаност са стилима руковођења није била предмет ранијих истраживања, па је кандидат успешно остварио постављене циљеве из пријаве теме докторске дисертације. Предмет истраживања је значајки дефинисан, теоријски оквир садржи релевантна одређења сваког важног конструкта наведеног у нацрту истраживања, рад је методолошки добро постављен, а усклађеност проблематике рада са коришћеном литературом је адекватна.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Оригинални допринос овог докторског рада чини испитивање и провера сасвим нове, до сада код нас неиспитиване повезаности групе психолошких конструката са преферираним стилем руковођења. Уважавајући закључке многобројних претходних истраживача о комплексности феномена руковођења, који укључује и адитивне и интегративне механизме индивидуално-психолошких и контекстуалних чинилаца, кандидат се определио да у ову експлоративну студију руковођења укључи групу нешто сложенијих психолошких конструката чија повезаност са руковођењем до сада није била предмет емпиријских истраживања. То је његов допринос „мапирању“ бројних дилема које се тичу процеса руковођења, и потврда његове сагласности са тезом да је у истраживање руковођења неопходно увести нове варијабле у циљу његовог што квалитетнијег разумевања и објашњења. Наглашен је и теоријски и практичан допринос истраживања. *Теоријски допринос* истраживања се огледа у унапређењу квалитета објашњења феномена руковођења и преференције појединих стилова руковођења кроз утврђивање њихове повезаности са другим психолошким конструктима. Кандидат подвлачи да ниједно од претходних истраживања није пружио податке о природи повезаности преференције појединих стилова руковођења и варијабли из овог истраживања.

Практични допринос би се огледао у чињеници да би утврђивањем евентуалних интегративних склопова особина, односно групе психолошких фактора које су повезане са преферираним стилем руковођења и одговарају одређеном ситуационом контексту (врсти задатка), било могуће структурирати оптимални модел руковођења за одређену ситуацију. То би значајно подигло ефикасност руковођења и укупну ефикасност организације.

Критичким освртом на практичне импликације резултата истраживања кандидат констатује да се, у складу са контингентним моделом руковођења, најпоузданије „упаривање“ руководиоца и ситуације (карактеристика задатака и следбеника) може вршити код руководиоца са овим стажом руковођења (12-16 година на позицији руководиоца). То може имати значајну практичну примену у селекционим, а још више у класификационим процесима у организацијама, када је неопходно поставити „правог човека на право место“. Доминантност коришћених предиктора у објашњењу варијансе преферираног стила руковођења и утврђена стабилност у примени стила руковођења у том периоду дозвољава такав закључак. Такође, препознатљив стил руковођења који је евидентан код одређеног руководиоца, или који се утврди задавањем упитника ЛПЦ, може се доста квалитетно операционализовати сложајем психолошких варијабли истраживања и омогућити боље разумевање садржаја таквог стила. Практична примена утврђених повезаности могућа је у креирању едукативних програма за руководиоце, као и у селекционим и класификационим процесима у организацијама, када „инжењеринг посла“ подразумева што адекватније усклађивање стила руковођења са ситуационим факторима.

Кандидат сматра да његово истраживање има и извесна ограничења која се пре свега тичу величине и начина структурирања узорка који је могао довести до утицаја тзв. „добровољачке грешке“, односно чињеница да су учесници у истраживању добровољно пристали на учешће могла је, пре свега у подзору руководиоца, имплицирати њихову мању ауторитарност. Такође, сугерише се да у неким будућим истраживањима буде утврђен и конфундирајући, медијаторски и модераторски утицај појединих варијабли, попут величине организације, типа организације, нивоа руковођења.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Самосталност научног рада кандидата огледа се у сагледавању ширег теоријског оквира и позиционирања сопственог истраживања у односу на претходна истраживања која су се бавила комплексним феноменом руковођења. Кандидат се опредељује за експлоративно истраживање, односно за испитивање повезаности нове групе варијабли са преферираним стилем руковођења. Такође, самосталност научног рада кандидата огледа се у примени одговарајућих статистичких техника обраде података и адекватног приказа и тумачења добијених резултата.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Докторска дисертација кандидата Бојана Вељковића под називом *Психолошки корелати преферираног стила руковођења: временска перспектива, перципирани стрес, механизми превађања и самоевалуација задовољства животом*, урађена је у складу са образложењем наведеним у пријави теме. У раду се налазе сви потребни и захтевани елементи које докторска теза треба да поседује. Теоријски и методолошки оквири рада су значајни, озбиљно и истраживачки одговорно испуњени релевантним садржајима. Уложен је значајан труд да се формира узорак испитаника у који би ушле све унапред планиране категорије, извршиоци и руководиоци различитог хијерархијског нивоа у организацијама. Истраживачка процедура је одлично замишљена, добро организована и коректно спроведена обзиром на територијални обухват и бројност организација укључених у истраживање. Оригинални допринос овог докторског рада чини испитивање и провера до сада неистражене повезаности групе психолошких конструката са преферираним стилем руковођења. Резултати

истраживања су јасно представљени и дискутовани кроз упоређивање са резултатима претходних истраживања и указивањем на њихов теоријски значај и могућности практичне примене. Кандидат је, тумачећи резултате истраживања показао завидну објективност, критичко мишљење и свест о практичним импликацијама, али и извесним ограничењима истраживања. При изради дисертације коришћена је савремена и релевантна литература.

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовану Комисије		8/18-01-001/18-033	
Датум именовања Комисије		23.02.2018.	
Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Др Миланко Чабаркапа, редовни професор		
	Психологија	Филозофски факултет у Београду	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
2.	Др Зорица Марковић, ванредни професор, у пензији		
	Психологија	Филозофски факултет у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
3.	Др Владимир Нешић, професор емеритус.		
	Психологија	Филозофски факултет у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

.....